

Leider zoekt leiding

“Nobelprijs wijst Europeanen op hun vergeten paradijs van vrede”

Zo luidde de kop op de voorpagina van Trouw gister. Een boodschap die mij trof. De Europese Unie ligt op dit moment zwaar onder vuur. De schulden crisis, Griekenland, werkloosheid, politieke macht afstaan, Brusselse bemoeizucht en zo meer. We weten er alles van. Eigenbelang lijkt het te winnen van het gezamenlijk belang. Sterke landen staan tegenover zwakke landen en de afstand wordt eerder groter dan kleiner. Terwijl deze donkere wolken boven ons samenpakken krijgen wij, 500 miljoen burgers van de EU, de Nobelprijs voor de vrede. Een onverwacht geschenk, waarvan het dagblad Trouw zegt: vergeet niet dat wij leven in een paradijs van vrede na twee wereldoorlogen met 100 miljoen doden. Vergeet dit wonder niet. Want zo luidt een joods gezegde: gedenken is vrijheid en vergeten is ballingschap. Je kunt deze boodschap van het dagblad Trouw zo van tafel vegen door alle gebreken en tekorten en moeilijkheden op te sommen die het project Europa aankleven, want Europa is geen paradijs, ook al vinden vele vluchtelingen en levenzoekers van elders dat wel. Maar dat zegt Trouw ook niet. Een paradijs van vrede. Een paradijs van gerechtigheid en heilheid van de schepping dat komt misschien nog. Met dat woord paradijs, ontleend aan het eerste bijbelboek Genesis, een ander taalveld, voegt de krant iets toe aan de wereld van feiten en meningen en wetenschappelijke feiten. Dat vreemde woord paradijs, geliefd bij gelovigen, dromers en dichters, zet de nuchtere feiten in een andere daglicht. Vrede is meer dan de vrucht van overleg en inspanningen alleen. Het is iets dat groter is dan onze handen en hoofden en lichamen kunnen scheppen. Het is iets ongrijpbaars en onzichtbaars dat door onze woorden en daden aanwezig kan komen, maar waarover we niet beschikken, dat niet van ons is, dat we niet hebben of bezitten. Het kan betekenisvol door ons heen waaien en in beweging zetten. Het komt van buiten en beweegt ons van binnen. Noem het Geest, Liefde, Levenskracht, Adem, Heilige, Geheim, of nog andere namen. Het zijn onze pogingen om met woorden dat ongrijpbare en belangeloze van de Ander te benoemen, want de paradijstuin, die heerlijke plek of moet je zeggen toestand, is niet van ons. Het is een schepping van God. We mogen er wonen, zijn er te gast, het ademt ons open en maakt ons tot mensen die elkaar eren en vrijheid geven. Het tegendeel van wat in het rapport Samson deze week te lezen viel. Dat kwetsbare kinderen en jongeren niet altijd veilig waren in de jeugdzorg van de overheid. Dat er blinde vlekken zitten in onze organisaties en dat mensen verblind kunnen raken door eigen behoeften en noden en daardoor de ander gebruiken voor zichzelf en niet meer kunnen buigen in eerbied voor het Heilige in de ander.

Nikodemus, Farizeeër, leidinggevende in de gemeente van Israël, een voornaam en rijk man, die een Griekse naam draagt, dat zoiets betekent als: de overwinning aan het volk, aan de gemeenschap, komt in de nacht naar Jezus toe en spreekt hem aan als rabbi, als leraar en erkent hem als iemand met gezag. Van Godswege ben jij hier. Dit gesprek speelt zich af in de nacht. Wat kan dat betekenen?

Moet dit gesprek geheim blijven? Is de nacht bij uitstek de tijd voor diepe en persoonlijk vragen? Wakker liggen in de nacht omdat iets je uit de slaap houdt? Of juist in de nacht Tora studeren, zodat het licht van de onderwijzing echt kan stralen? De nacht die voor ons westerlingen de afsluiting van de dag betekent, maar in het Midden-Oosten het begin van de nieuwe dag is. Het kan ook zijn dat

hiermee de levenssituatie van Nikodemus wordt getekend. Een leider die in duisternis zit, burnout is, wiens accu leeg is en niet meer voor of achteruit kan. Een leider die dit aan zichzelf bekent en erkent en op zoek gaat in die duisternis naar licht en dat brengt hem bij deze rabbi die woorden spreekt en dingen doet die hem raken. Nikodemus prijst Jezus de hemel in en Jezus onderbreekt hem tamelijk bot. Jezus wil niet op een voetstuk gezet worden en anderen in afhankelijkheid om zich heen. “Wie niet van omhoog geboren is, kan het koningschap van God niet zien.” Het gaat niet om mij, maar om een verandering in jou. Je bent teveel van beneden, te aards, te menselijk, teveel water, en daar is op zich niets mis mee, maar Nikodemus is de verbinding blijkbaar kwijt met omhoog, met de levensadem, de Geest, het Licht, de Hemel waar de liefde haar oorsprong heeft. En van die liefhebbende hemel is Jezus de boodschapper, de uitgestoken hand. Wie zal die hand aannemen, ontvangen, zijn eigen hand daarvoor openen? Want geloven is bij Johannes, de schrijver van dit evangelie, een werkwoord dat vertrouwen betekent, dat een ander jou vertrouwen geeft en dat jij dat toelaat en volgt. Geloven is jouw antwoord op de uitnodiging die uit de werkelijkheid naar je toe komt. Het gaat om ontvankelijkheid. En ook dat is iets wat van de andere kant komt. Je kunt het willen, maar niet organiseren. Je kunt oefenen in bewust worden en loslaten, maar dat is geen garantie dat het andere bij je binnenkomt. Ontvankelijkheid is een cadeau dat geschonken wordt en dat niet te koop is. Ontvankelijkheid is de vrucht van verlossing en geen oplossing die jezelf kunt bedenken en uitvoeren.

Terug naar Nikodemus. Een leider die zijn inspiratie kwijt is, die in de leegte gevangen zit en dit aan zichzelf toegeeft. Denk maar aan de topman van AkzoNobel die een paar weken geleden vanwege oververmoeidheid rust nam en dit bekendmaakte. Een stap die bijzonder is in het bedrijfsleven. Meteen de volgende dag kelderde de beurswaarde van dit bedrijf met 600 miljoen euro. Alsof het hele bedrijf van één man afhangt? Natuurlijk is er maar één kapitein op het schip, maar hij is dat toch dankzij alle anderen? Zou er geen tweede vrouw of man zijn, die de koers van het gedeelde beleid kan overnemen? Wordt de leider hier tot idool, tot afgod, gemaakt door een beurs die blijkbaar net zo overspannen is als deze topman, maar dat nog niet toegeeft of doorheeft? Hoe het ook zij, Nikodemus gaat op zoek naar leiding en zijn horizon wordt verbreed, ook al snapt hij eerst niet hoe dat kan, omdat hij de woorden letterlijk neemt zoals een schriftgeleerde kan doen. Ook hij is de gevangene van zijn eigen denkbeelden en ideeën en heeft zijn wereld tot een overzichtelijk geheel gemaakt, waarover hij controle heeft. Ik kan toch als volwassene niet terug in de moederschoot en geboren worden? Eigenlijk zegt hij: Ik kan toch niet meer veranderen en nieuw worden, hoogstens weer de oude worden, als deze leegte voorbij is! Terug naar het bekende en de vertrouwde controle, liever geen verandering. Hij snapt niet dat de ene werkelijkheid een boven en beneden heeft, uit aarde en hemel bestaat en dat dat niet twee werelden zijn die elkaar kwijt zijn geraakt. Letter en Geest horen bij elkaar, net als God en mensen. Ik en de ander. Het licht is in de wereld gekomen, mensen kozen echter de duisternis en het licht wacht en zoekt naar wie zich laat verlichten. Een leider op zoek naar leiding stapt uit zijn eenzame positie aan de top en vertrouwt zich toe aan allen die samenwerken en samenwonen om al luisterend de Geest te ontvangen en te volgen op weg naar het bijna verloren paradijs dat komende is.

André Wesche.